

DOLENJSKE NOVICE

Izhajajo 10. in 25. vsakega meseca, če je
:: tisti dan praznik pa en dan preje. ::

Cena jim je s poštnino vred za celo leto naprej 2 K, za pol leta 1 K. Naročnina
za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 2 K 50 h, za Ameriko 3 K.

Dopise sprejema urednik, naročnino in
:: oznanila pa tiskarna J. Krajec nasl. ::

Gradba belokranjske železnice.

Dne 23. marca lanskega leta se je slovesno zasadila prva lopata za zgradbo belokranjske železnice. Pričelo se je delo, ki ima udejstvovati upe zapuščene Bele Krajine, ki ima ta lepi del kranjske dežele odpreti tudi širnemu svetu.

V tem članku hočemo podati nekaj malobris izpeljave te proge v smislu podolžnega preseka. Splošna smer proge je itak občeznana. Oglejmo si sedaj še važnejša dela in stavbe na tej novi progi.

Novomeški kolodvor v Berštinu leži 178 m nad morjem. Odtod se začne proga v predoru skozi kapiteljski hrib vzpenjati proti Kandiji. Predor skozi kapiteljski hrib je dolg 240 m z galerijo vred. Naj omenjamo takoj tukaj, zakaj se je sploh naredil ta predor in se ni šlo s progo že prej na drugo stran Krke, kakor si je marsikdo mislil. Ako bi se šlo namreč takoj od kolodvora ali saj ne daleč proč od njega čez Krko, tedaj bi se v tem slučaju dal napraviti ovink čez reko le na mostu samem ali pa bi se moralo načrtovati most zelo posevno k toku Krke. V prvem slučaju bi se moral most jako razširiti, v drugem slučaju bi se pa moralo most izdatno podaljšati, oboje pa bi bilo združeno z velikimi stroški.

Kar je pa glavno, velikan Krke bi bilo treba napraviti velikansk, dolg nasip, proti kateremu je sedanjí že skoraj izvršeni le majhna reč, čeravno vsebuje že ta nasip od predora do Kandije okroglo 22.000 m³. Stroški za ta nasip in pa za večji most kakor bo sedanjí, bi daleko prekašali stroške izvršenega projekta s predorom vred. Zato se ni šlo takoj čez Krko ampak se je napravil predor skozi kapiteljski hrib in se napravil odtod veliko krajši most čez Krko. V predoru je sedaj dozidanih 96 m.

Tik ob predoru se začne vpenjati prvi most na tej progi, namreč čez Krko v Kandiji. Ta most ima šest obokov po 10 metrov v obsegu na suhem, nad vodo pa dve konstrukciji iz železa, vsaka je dolga 48 m. Ti dve konstrukciji slonita sredi reke na stebri, katerega temelj so zgradili s pomočjo „kesona“ (fr. caisson, je nekaka velika omara iz železa ali lesa, v kateri zamorejo delavci delati pod vodo). Dno Krke je tukaj zelo skalovito in keson je bil v tem slučaju le nekaj potapljaški zvon, ki je zadrževal vodo, da ni ovirala dela. S stisnjenim zrakom se je v notranjščini kesona izrinila voda tako, da se je zamoglo betonirati temelj pod vodo na suhem. Vrhni

železni obronki, ki še sedaj štrli iz vode, se odstrani, kakor hitro bo dokončan vsaj spodnji del stebra; sedaj naj pa zadržijo morebitno povodenj v času zidave. Del kesona pod vodo pa ostane, dokler sam od sebe ne razpade.

Drugi stebri tega mosta pa stojijo na živi skali v globočini kakih pet metrov pod zemeljskim površjem.

Most je dolg 186 m, železniški tir pa leži 17 m nad vodo. Z nadaljnjim zidanjem je podjetništvo dr. Samohrd že začelo, železne konstrukcije pa postavi tvrdka: Praška delniška družba za gradbo strojev, prej Ruston, Bramovsky & Ringhoffer.

Postaja Kandija ima 181 m višine; odtod znaša napetost proge do Birčevasi povprečno 1 do 1,4 odstotkov. Tu imamo mal predor skozi Rupérčvrh. Dolg je ta predor 90 m, torej najkrajši na tej progi, in je od njega do sedaj obokanih že 24 m. Med Birčeno vasjo in pešeniškim predorom je največja strmina 1:8 odstotkov.

Postaja Birčnavas ima 241 m višine. Predor skozi Peščenik je pa dolg 410 m. V tem predoru je gornjega oboka izgotovljenega že 404 m, podporno zidovje ob straneh pa še ni začeto. Pri teh predorih se namreč razun v onem skozi kapiteljski hrib, izvršuje najprej vrhni obok, potem se šele izkopije dolnji del preseka predora, medtem se pa obok podpre z močnimi lesenimi debli. Končno se dozdida pod njim stranski zidovje. V skalnatem svetu, ki ne da nobenega gorskega pritiska, je namreč ta način gradnje ceneji in bolj praktičen. Presek predora meri nad tlorisom 5:7 m odprtine, širok je pa 5:5 m. V predoru samem pri km 16 doseže železnica najvišjo točko, visoko 374 m nad morjem in gre potem do onkraj postaje Rožnido, ki ima tudi 374 m višine, popolnoma vodoravno, od km 18 pa začena zopet padati z 12 1/2 m na vsakih 100 m do Semiškega predora.

Semiški predor leži v padcu 0:2 do 1 odstotka. Dolg je 1976 m. Dne 31. marca je ostalo za prevrtati še 275 m in ga bodo predrti meseca maja enkrat. Zidovja v tem predoru je izvršenega 130 m, oboka samega pa 1260 m. Pri vrtanju so tukaj naleteli na nekaterih krajih na široke špranje podobne jamam, katere so ali napolnili z zidanim kamnom, ali pa podprli v njih zidovje s pomočjo malega oboka. Vode niso našli. Ta predor je najdaljši na tej progi, skoro 2 km, in nekoliko višji kakor predor skozi Peščenik. Med postajo Birčnavas in predorom leži postaja Uršna sela, visoka 332 m.

Od semiškega predora do Otavice ima proga značaj strme gorske železnice, pada

namreč z 2:33 %. Postaja Semič leži 319 m visoko. Pri Otavici je zopet velik most, največji na tej progi. Ima eno odprtino iz železa, merečo 48 m, šest obokov po 12 m v obsegu, šest obokov pa po 10 m v obsegu. Ta most je dolg 225 m, torej 39 m daljši nego oni čez Krko. Na najvišjem mestu leži tir 30 m nad zemljo. Ta zgradba je največja na vsej progi. Temelji stebrov stojijo pet metrov globoko na grebenasti skali. Do poletja bo kameniti del gotov, potem pa izvrši železni del tvrdka R. Ph. Wagner iz Gradca.

Od Otavice do Črnomlja gre zopet proga večinoma vodoravno. Postaja Črnomelj leži 181 m visoko, potem pada proga do sredi poti med Črnomljem in Gradcem, pri km 36 manj strmo. Čez Krupo je zgrajen zopet večji most. Ta most ima en obok, ki meri 20 m, tri pa po 10 m. Dolg je 76 m. Stebri stojijo na skali in bo dokončan še tekom spomladi.

Od km 36 dalje se slednjič menjajo do Kulpe le majhne napetosti in padci. Postaja Gradac leži 151 m visoko in postaja Metlika 146 m. Odtod gre železnica proti zadnjemu postajališču na Kranjskem, namreč proti Rožalnicam. Tu so pred kratkim šele sklenili zgraditi most v nasipu med Rožalnicami in Kulpo, da bo voda, ki pri deževju naraste, lažje odtekala in ne napravljala kake škode. Ta most dobi do pet metrov globoke temelje na betonskih ploščah in bo imel dvoje odprtini iz železa po 14 m vsaka. Z gradbo bodo takoj začeli.

Zadnja znamenita stavba na tej progi je pa most čez Kulpo. Ta most obstoji iz ene same železne konstrukcije dolge 80 m. Temelji postavkom na obeh bregovih je gradila tvrdka Redlich & Berger s pomočjo lesenih kesonov. Zaradi nevarnosti, da bi se bregovi Kulpe pri povodnjih začeli krhati, so postavili podstavke, ki stojijo tik vode, globoko v zemljo na skalo, bregove same so pa še podprli s piloti in kamenitim tlakom. Z umetnim pritiskom zraka v keson se je odganjala iz njega podtalna voda prihajajoča iz Kulpe. Z ravno isto hitrostjo, s katero se je podkopaval in vgrezal tri metre visoki keson (povprečno 35 cm na dan), se je sproti zidal podstavek na površju kesona. Svet obstoji tukaj iz ilovice in gramoza, šele v globočini 18 m pod zemljo so zadeli na skalnata tla, na katerih stoji sedaj izbetonirani keson. Podstavki so 23 m visoki, toda le pet metrov gleda iz zemlje. Železni del mosta izvrši tekom poletja tudi tvrdka Wagner iz Gradca.

Poleg tega je na vsej progi malih mostov in mostičkov 134, ki obstojijo večinoma iz kamenitih ali betonskih plošč na podstavkih,

drugi bodo pa obokani iz železobetona in železa. Do danes jih je dodelanih 56, v delu pa dvanajst.

Nadalje je bilo treba na vsej progi izkopati približno 1.080.000 m³. Od teh je že izkopanih 727.530 m³, to je 67 1/2 odstotkov, izkopati se pa mora še 352.470 m³. Kolikor toliko dokončana je proga na 21 mestih skupno v dolžini 9:3 km.

Zidarska dela na vsej progi znašajo 69.500 m³ (izven poslopj) in je dosedaj izdelanih 28.190 m³ ali 40:6 odstotkov, za izdelati pa je še 41.310 m³.

Dela pri poslopjih tudi povoljno napredujejo in je večina že vse pod streho.

Kar tiče tira je treba za vso progo 73.600 komadov pragov; od teh so jih že dobavili 42.450, drugi so že v delu.

Vse železje tračnic s premikalnicami i. t. d. vred tehta 5290 ton (1 tona = 1000 kg) ena tračnica pa je dolga 15 metrov in tehta vsak meter 35:65 kg ali tračnica skupaj 534:75 kg. Na vsej progi dela sedaj okoli 2800 delavcev.

Železniško ministerstvo je naročilo za to progo pri avstrijskih tvornicah za lokomotive in tenderje dvanajst lokomotiv, med njimi pet za brzovlake s tenderjem, za okroglo svoto 1.055.000 kron in pri avstrijskih tvornicah za železniške vozove 51 voz in sicer 20 za osebnne vlake od teh 10 štirivrstnih, 6 službenih, 10 pokritih in 15 odprtih za prtljage za okroglo svoto 905.000 K. Vse omenjeno mora biti doletano za prvo četrtletje 1914.

Kakor je iz tega spvideti, dela na belokranjski železnici živahno napredujejo. Semiški predor bo v majniku prebit, kar se bo slovesno praznovalo, ker se pripelje takrat železniški minister. Drugi veliki objekti so ali že gotovi, most čez Krupo ima že oboke sklenjene — ali pa je delo toliko napredovalo — most čez Krko in Kulpo in viadukt pri Otavici —, da bo železnica do 1. majnika prihodnjega leta brez dvoma gotova. Hrvaška proga Metlika-Karlovac pa bo gotova že do konca tega leta. Na tej progi je hotela Ogerska prvotno položiti lahke tračnice, a naša vlada je to preprečila in dosegla, da so položene tračnice, po katerih bodo lahko vozili brzovlaki. Širšo javnost bo zlasti zanimalo, kar smo izvedeli iz zanesljivega vira, da se bodo namreč ob otvoritvi belokranjske železnice izvršile tudi na progi Ljubljana-Nov mesto velike izpremembe. Država bo namreč vzela za daljšo dobo dolejske železnice v najem in sama izvršila potrebna popravila (podaljšanje kolodvorov, napravo pregraj in čurajnic, ojačenje podlage itd.). Železniška uprava namerava

Zabavi in pouku.

Peletovi.

(Konec.)

„Da, da, z očetom sva popolnoma narazen!“ se je jezil Valentin. „On sam je pretiral vse vezi med nama. Popolnoma sem se mu odpovedal, jaz ne potrebujem njegovega posestva in njegovega denarja in njegove hiše, naj jih da komur hoče. Proč pojdem v tujino, dvoje zdravih in krepkih rok imam in znam in tudi hočem delati. Se že kje naselim in ko si zgradim nov dom, pridem pote, moja Urška; zakaj tebe nekar ne zapustim.“

„Ne, Tine“, reče Urška, „je še bolj pobledele, ne tega pa Bog varuj, da bi se jaz urivala med očeta in sina. Brez očetovega blagoslova ni sreče, to veš. Pojdi zdaj domov, spravi se z očetom, mene pa pusti, polagoma me že pozabiš. Jaz pa ti ostanem zvesta! Nikoli ne bom drugega, te žalosti ti ne napravim!“ In solze uduše njen glas.

„In ti misliš, da te tako poceni pustim? Ne Urška! Videli bomo, kdo bo zmagal, on ali jaz!“

„Da, videli bomo“, se naenkrat začuje močan glas za njegovim hrbtom in med drevjem se prikaže stari Pele ves razkačen; že dvigne svojo pest, da udari vmes, toda Valentin ga zgrabi s svojimi močnimi rokami in ga drži trdo kot s kleščami.

„Beži, Urška, beži!“ zakliče dekletu. „Z menoj naj store oče, kar hočejo, toda če bi storili tebi kaj žalega, potem ne vem, kaj bi bilo.“

Kot preganjana srnica zbeži Urška po vrtu v hišo.

„Marija pomagaj! Marija pomagaj!“ tako zakliče v svojem velikem strahu ravno ko

skoči čez prag. Še kratek bolesten vzdih in Urška leži na tleh kakor je dolga in široka. Mati, vsa prestrašena, pomaga dekletu kvišku; zakaj o tem, kar se je zgodilo na vrtu, se ji še sanjalo ni. Urška pa ječi od bolečine in ne more stati po koncu. Noga ji je najbrže močno spahnjena. Likarica jo hitro spravi v posteljo in ji postreže, kakor zamore le ljubeča mati. Urška pa, ki je prišla kmalu nekoliko k sebi od strahu, začne sedaj praviti, kaj se je zgodilo, in solze ji polivajo lica. Likarica gre k oknu in posluša, a nič se ne gane, vse je tiho, zato se vrne pomirjena k hčeri.

„Tine je dober fant“, jo tolaži, „ta ne stori očetu nič zalega. Starega je le skrb za sina prignala sem, češ, mogoče pa vendar sin izvrši svojo grožnjo in ubeži v tujino. To ga je tako razburilo. Ti se pa udaj v voljo božjo, Urška, to bo najbolje. To je moj nasvet!“ In obe sta se pomirili.

Drugo jutro, ko je bilo popolnoma svetlo, se je pa opazilo, kaj je bilo vzrok, da je Urška padla. Tik ob pragu so se tla nalahko pogreznila; kamen je tekom časa odnehal in se udal pod Urškino nogo. Ko ga pa Likarica odstrani, zapazi čudom, da pokriva nek votel prostor, v katerem stoji velika bakrena posoda z dvema ročajema, podobna lesenim brentam za vodo, kakor so bile tačas še precej v navadi. Z veliko težavo privleče posodo na dan, in ko vzdigne mati pokrov, tedaj obe, mati in hči, kar ostrmite, ko jima zablišči pred očmi samo zlato in srebro. Posoda je bila do vrha napolnjena s starim zlatim in srebrnim denarjem.

„Mati, mati!“ zakliče Urška, „to je tisti denar, ki sem ga jaz videla; glejte, da nisem sanjala, ampak je bilo resnično. Teta je go-

tovo večkrat brskala po svojem zakladu, ko sem bila sama pri njej. Pred menoj, malim otrokom, ki še nisem znala govoriti, se ni ničesar bala, in spomin na svetlo zlato in srebro je ostal še v meni. Mogoče je takrat še enkrat hotela pogledati svoj denar, ko ste jo mrtvo dobili na tleh in ni več prišla nazaj na svojo posteljo.“

Likarica začne sedaj tudi brskati po zlatu in srebru. Kar dotiplje s svojimi prsti. Neko mehko stvar, ki je bila v tem zakladu. Bilo je neka skupaj zgrnjena krpa, nek ostanek starih usnjatih hlač in notri popisan listič.

„Ne morem se ločiti od svojih lepih zlatov“, je bilo napisano z neokornimi slabimi črkami na papirju, „tudi sedaj ne, ko moram umreti. Čemu naj dam svoj denar drugim, ta denar, ki sem si ga tako težko prislužila v svojem življenju! In kako sem varčevala in stradala! Spravim ga sem, kjer ga ne bo tako kmalu kdo iskal; potem je vendar moj, četudi bom že davno mrtva in zakopana. Če ga pa slučajno kdo najde, naj bo ves denar Urškin. Njen je in od nikogar drugega. To je moja zadnja izrecna volja; naj se me zato spominja.“

Lahko si je misliti, koliko šuma je napravila ta vest o nepričakovano najdenem zakladu na ljudi. Najbolj pa je uplivalo to na starega Peleta; popolnoma ga je izpremenilo. Edina ovira, ki je bila na potu zakonu sina z Urško, je sedaj odstranjena, zahtevana dota je tu, da še veliko več, kakor je pričakoval, da si je Urška dala toliko svojemu bratu, da si je ta lahko nakupil veliko zemlje in povečal svoje posestvo. Hišico si je Urška izgovorila sebi. Nad hišna vrata, na kraju, kjer je padla na tla in je ležal zaklad, pa je dala napraviti lepo podobo „Marije Pomagaj“. In

vsak dan se je morala o mraku prižgati lučica v svetiljki in zahvalo za čudovito rešitev iz teh težkih nadlog.

Urška sama pa je kmalu kot mlada gospodinja prišla k Peletovim in je tam preživela s svojim Valentinom veliko let v sreči in zadovoljnosti, kakor je dano malokomu. Ko so ji pa položili moža v grob in je prevzel posestvo njen starejši sin, ji ni več dalo obstat pri Peletovih. Ni ji dalo več dihati v prostorih, kjer je izdihnil njen Valentin, veliko posestvo se ji je zdelo kot izumrl.

„Kjer se je začela moja sreča“, tako je rekla, „tam naj se konča tudi moje življenje.“ In vrnila se je v tisto, malo hišico v spremstvu zveste dekle. Tam je preživela svoje zadnje dni, vedno v ljubezni in skrbi za svoje otroke, dokler ni napočila zanjo ura, ki jo je zopet združila z njenim Valentinom za vedno tam v blaženi večnosti.

V župni cerkvi se pa bere vsak mesec enkrat maša za staro Jero. Tako so odločili Peletovi. Uboga duša je gotovo našla svoj pokoj, zakaj od tedaj, ko so dvignili zaklad, je Urška ni videla več v svojih sanjah.

* * *

Da, da, neredna ljubezen do denarja je pač čudna stvar. Kaj je imela uboga Jera od svojega denarja? Trdo življenje, še hujšo smrt in končno še nobenega pokoja ne v večnosti.

Bog je pa vendar vse obrnil na dobro; nekaj je vendar koristil Jerin denar: Urški je prinesel srečo.

Tako je govoril krojač in to povest sem Vam tudi jaz povedal, kakor sem jo čul iz njegovih ust.

—p—

namreč obrniti zlasti promet preko Tur skozi Dolenjsko proti Dalmaciji. Dalmatinska proga bo sicer šele leta 1918 popolnoma dovršena, vendar bo že leta 1914 začel voziti brzovlak ali vsaj pospešen osebni vlak Ljubljana-Karlovce. Državna uprava je namreč, kakor že zgoraj omenjeno, naročila za to progo 12 lokomotiv in večje število vagonov, med njimi 10 dolgih s štirimi osmi in prvimi, drugim in tretjim razredom združenimi v vsakem vagonu, kakoršni vozijo po svetovnih progah. Novi vlak bo imel brzkone zvezo od popoldanskega brzovlaka z Dunaja in novega brzovlaka z Jesenic in na dopoldanske vlake proti Jesenicam in na Dunaju. Tako bo nagloma konec sedanje mizerije na dolenjskih železnicah.

Veto!

Dne 20. aprila t. l. je podpisani prejel od slav. novomeškega županstva naslednji dopis: Št. 788. — Velečastiti gospod Dr. Ciril Ažman, c. kr. gimnaz. profesor za verouk in načelnik tukajšnje dijaške kuhinje v Novem mestu.

Podpisano mestno županstvo. Vam naznani uljudno sklep mestnega občinskega odbora z dne 8. aprila 1913, glede izplačila podpore 400 K (štiristo kron), katere je prejel mestni občinski odbor v prosto porabo od novomeške mestne hranilnice. — Sklep se glasi:

„Mestno županstvo naj izplača dijaški kuhinji K 400 — podpore, ako se dovoli mestni občini po svojem zastopniku pri sprejemanju in izključevanju dijakov iz dijaške kuhinje — veto. — Dalje se zahteva, da ima mestna občina upogled v gospodarsko upravo po svojem zastopniku, katerega si je izvolila danes v osebi mestnega odbornika g. dr. Milana Šerko, c. kr. gimnaz. profesorja v Novem mestu.

Velečastiti gospod doktor se naprosite uljudno, da blagovolite pismeno sporočiti, ako sprejmete podporo pod od mestnega občinskega odbora stavljenimi pogoji, na kar Vam bo mestno županstvo nakazalo znesek 400 K (štiristo kron.)

Mestno županstvo Rudolfovo, dne 13. aprila 1913. Župan: Rosmann.

Podpisani je na obe točki odgovoril z „Ne!“, in obljubil objaviti razloge v Dol. Novicah. — Evo jih!

1. Mestna občina želi imeti pravico do „veto“ pri sprejemanju in izključevanju dijakov iz dijaške kuhinje. — Okoli božičnih praznikov je vprašal podpisani g. župana Rosmanna, ali bi bilo mogoče kmalu dobiti od mestne hranilnice kako podporo za dijaško kuhinjo, ker je v hudi denarni stiski. G. župan je odgovoril, da bo dobila kuhinja ob svojem času 400 K, toda le pod pogojem, ki sta navedena tudi v gorenjem županskem dopisu, češ, Vi sprejemate dijake, „tako govore“, ki Vam „stojijo k obrazu“. Na prošnjo, naj navede g. župan le en slučaj v dokaz, je odgovoril: „ja, tako govore“. Na vprašanje, kdo tako govori, g. župan ni navedel nikogar. Malo preje so liberalni listi pisali, da se v diji kuhinjo sprejemajo le udje Marijine kongregacije. Podpisani je s številkami dokazal v „Dol. Novicah“ neresničnost te trditve, in liberalni dopisniki se niso trudili dokazati nasprotnega. Je bilo pač in je nemogoče! Nato se je podpisani obrnil na referenta slavnega dež. odbora in v kratkem prejel 400 K podpore. —

Ne vem sicer, kaki motivi so vodili slavni občinski odbor v Novem mestu pri gori navedeni želji in sklepu; toda če ga je vodilo to, kar sem izvedel iz pogovora z g. županom, upam sicer da ne, potem prosim mestni odbor za dokaz, da sem pri sprejemanju ali izključevanju postopal pristranski. Prosim dalje za dokaz in garancijo, da če bi imel odbor svojega zastopnika, ljudje o tem ne bodo vprav tako govorili, zlasti tisti, ki za dijaško kuhinjo še nikdar niso ničesar storili, ki pa najraje vse kritizirajo in komandirajo. Če pa občinski odbor z ozirom na podporo želi imeti to pravico, naj pomisli, da je mnogo podpornikov, ki dijaško kuhinjo izdatno podpirajo; le-ti imajo potem vsaj isto pravico zahtevati „veto“, a jim ne bo prišlo na misel dati se zastopati po zastopniku novomeškega obč. odbora. Vsak vodja dijaške kuhinje si bo pač stokrat premislil poleg nešteti drugih križev in težav nakopati si še tega. —

Če kdo hoče razdirati, kar se je z velikimi žrtvami sezidalo in se z največjimi težavami vzdržuje, naj piše posledice v svojo vest. In če se hoče ravnati po onem načelu „Proč povsod s klerikalci“, ki ga je ob času volitev nekdo tako glasno promulgiral, da ga je bilo slišati iz lokala na cesto, mu pred vrati dijaške kuhinje rečem: Stoj!

2. Občinski odbor zahteva dalje vpogled v gospodarsko upravo dijaške kuhinje. — Podpore Mestne hranilnice je preje delil upravni odbor M. h., zdaj pa je prišla razdelitev v področje občinskega odbora, ki je med drugim od hranilnice prejel tudi 400 K „v prosto uporabo“ za diji kuhinjo. Z drugimi besedami: Ako izpolniš pogoje, ki ti jih stavi občinski odbor, boš prejel, če ne pa ne! G. županu sem že pri gori omenjeni priliki odgovoril, da pod takimi pogoji odklanjam podporo. Ker se je želela pismena izjava, sem jo podal in javno povem zakaj.

Mestni občinski odbor hoče za 400 K podpore popolno kontrolo nad gospodarsko upravo dijaške kuhinje, t. j. on hoče tudi dijaški kuhinji postati gospodar. Če hoče občinski odbor za svojih 400 K imeti kontrolo, mu jo prav rad prepustim. Za to svoto mu pošljem trgovskih računov koncem meseca in naj jih plača po komer hoče. Če pa hoče imeti nad vsemi

računi kontrolo, naj mi 14 dni pred začetkom šol. leta našteje 4000 K, da mi ne bo treba od tedna do tedna beliti si las, kam naj se obrnem, da preživim dijake. Vi meni denar, jaz Vam račune z vsemi dokazili! Vsako drugo vmešavanje pa odločno odklanjam, dokler bo moja glavna opora v duhovnikih, dokler bodo „klerikalni“ denarni zavodi podpirali dijaško kuhinjo, dokler bom moral zberati krono za krono, žrtvovati svoj čas, svoje moči in svoj denar. Občinski odbor naj blagohotno vzame na znanje, da nisem plačan novomeški uradnik. —

§ 7. pravil Mestne hranilnice v Novem mestu pravi, da se sme po predlogu hranilničnega odbora porabiti eno polovico letnega upravnega dobička ne presegajoč del z dovoljenjem deželne vlade v obče koristne in blagotvorne namene občine novomeške, ki pa morajo vedno odgovorjati pred vsem interesom nepremožnih udeležencev zavoda. —

Če Mestna hranilnica kaj stori za dijaško kuhinjo, kot je do zdaj tudi vedno brez vseh težav storila, je to pač čin pravičnosti do ljudstva okoličanskega, od katerega ima dobri del svojih dohodkov, in ki radi pravila § 7. ne more biti direktno deležno dohodkov Mestne hranilnice; je čin povračila napram gimnaziji, ki je mestu pomagala iz revščine, kot priča frančiškanska kronika. Občinski odbor je trem novomeškim visokošolcem naklonil 300 K podpore iz dohodkov Mestne hranilnice, in čudno se mi pač zdi, da za 54 dijakov zavoda, ki ima za mesto in celo Dolenjsko velik pomen, pod nespregledljivimi pogoji ponuja 400 K.

Ako slavni občinski odbor hoče nakloniti dijaški kuhinji brezpogojno ali pa na način, kot sem predlagal, onih 400 K, naj jih da; če ne, naj mu bodo „v prosto uporabo“.

Novo mesto, 24. aprila 1913.

Dr. Ciril Ažman, vodja diji kuhinje.

Gospodarstvo.

Vinogradniki!

Težki udarec usode nas je zadel letos ob istem času kot lani. Krasno, a žalibog prerano se razvijajoči trtni zarod nam je uničil zled in mraz.

Vsakdo bo gotovo vprašal, kaj naj stori sedaj z ozebljenimi trtami. Zato vam dajem sledeča navodila: Za sedaj ne kaže družega, kakor da pustite trto popolnoma v miru in skončate morda še ne izvršeno spomladno delo v vinogradih.

Vsak trtni popek obstoji iz enega glavnega in dveh stranskih očes (podočkov). Sedaj se še ne da zanesljivo presoditi, katera očesa so pozebla.

V večini slučajev je pozeblo samo glavno oko in je en ali drug podoček še zdrav. To ali onostransko oko bo gotovo pozneje poginulo. Tudi na teh mladikah bo še nekaj grozja, čeprav bolj redkega in drobnega. Iz tega razvidite, kako nes pametno ravnanje tisti, ki — morda v neumestni jezi — režejo šparone (prevezi) stran. Pustite torej trto v miru! Šele ko bo nastalo trajno gorko vreme in ko bo trta zopet poginila, bomo videli, kaj je živega in zdravega, to pa bo treba skrbno varovati. Potem bomo od mraza uničene, suhe poganjke iz glavnih očes obrali, da stranska očesa lažje odženejo. Sedaj tega ne kaže delati, ker bi še bolj ozeblo to, kar je ostalo. Saj pridejo lahko še mrazi, grozijo nam še trijaki! Kadar bo trta odgnala 15—20 cm dolge mladike, bomo šele to odbrali, kar je na trti nepotrebne, da trta po nepotrebnem moči ne trati.

Drugo poletno delo, zlasti pa škropljenje in žveplanje, moramo skrbno izvršiti, da vsaj tisti zarod, ki bi ostal po mrazu, dozorji in poplača vinogradniku vsaj delo. — Država in dežela nam bočeta gotovo priskočile na pomoč, da dobimo vsaj galico in žveplo po znižani ceni.

C. kr. vinarski nadzornik: B. Skalický.

Licenciranje in premiranje za novomeško okolico dne 14. maja.

Živinorejska zadruga za novomeško okolico je letos prosila, da se priredi licenciranje skupno za ves njen okoliš. Storila je to iz več vzrokov. Eden glavnih je ta, da se zanese med naše živinorejce več zanimanja za rejo bikov, ki je dosedaj po naših krajih vse premajhno.

Dosedanje licenciranje se vrši po občinah, tu pa tam tudi v posameznih hlevih. To je za dotične bikorejce kaj prilično, v splošnem interesu pa to ni. Navadno se vrši licenciranje v tem slučaju v navzočnosti komisije in dotičnega bikorejca. Na splošno ne vedo živinorejci nič o tem in se ga tudi ne udeležujejo. Nasledek je ta, da premnogi naši živinorejci niti ne vedo, kdo vse ima licenciranega bika, in ne vedo, kakšni so ti biki. In vendar bi moral vsak živinorejec vedeti, kakšni biki se redijo v njegovi okolici in kdo jih redi. Saj drugače ni mogoče pravega napredka v živinoreji. Časi, ko je bilo dosti, da je bila krava

sploh pripuščena, ti časi so menda tudi za nas minuli. Saj zeleti je to. Dandanes nam ima biti na tem, da izbiramo plemenjake, da izberemo najbolj prikladnega, ki ga imamo v okolici in naj je pot do njega tudi nekoliko daljša, stroški pa večji. Saj se taki stroški vračajo in obilo poplačajo v boljšem zarodu. Zato pa treba, da poznamo plemenjake v celi naši okolici. Najlepše priliko za to nam pa nudi licenciranje. Tam so biki na ogled postavljeni, tam jih najlažje spoznavamo in presojo po njih telesnih lastnostih. Vsak vnet živinorejec bi se moral zaradi tega udeležiti licenciranja, da se pri tej priliki pouči o vrednosti in prednostih posameznih plemenjakov, ki se imajo rabiti za zboljšanje naše živinoreje!

To je prvi in glavni vzrok, da se je pogajala živinorejska zadruga za skupno licenciranje bikov v njenem okolišu.

Drugi vzrok skupnega licenciranja je pa premiranje, ki ga hoče živinorejska zadruga z licenciranjem spojit.

Če zasluži kdo nagrado za svojo živinorejo, so to brez dvoma vsi tisti naši živinorejci, ki se ukvarjajo z rejo bikov, tedaj s tisto rejo, ki nam omogočuje vso drugo zarejo in ki močno vpliva na razvoj naše živinoreje.

Kdor pozna trud, sitnosti, nevarnosti in stroške take reje, nam bo rad priznal, da je v naših živinarskih razmerah vsaka podpora, namenjena za premovanje živine, najbolje obrnjena, ako so je deležni pred vsem naši bikorejci, ki se žrtvujejo za celo okolico in trudijo za vse druge živinorejce!

Vsak bikorejec zasluži priznanje in nagrado! In ker se nudi pri licenciranju najlepša prilika, da se naši živinorejci spodbujajo s premijami k reji lepih in dobrih plemenjakov, je živinorejska zadruga sklenila, porabiti to priliko in razdeliti nekaj premij za najboljše plemenjake, ki se pripelejo k licenciranju ali pa tudi sicer na ogled oziroma k premovanju.

Brez dvoma bo tako skupno licenciranje ugodno vplivalo na nadaljno rejo plemenjakov tudi v tem oziru, ker se bodo naši bikorejci s primerjanjem na ogled pripeklanih bikov vneli za boljše plemenjake, bodo biki bolj skrbno odbrali naj si bo pri nakupu ali pa pri domači reji.

Na vsak način se bo s premovanjem plemenjakov vzbujala in pospeševala tudi domača prireja potrebnih plemenjakov. Eden in drug se bo potrudil, da bo izredil kaj lepega in dobrega, če bo videl, da se na merodajnem mestu prizna to delo, ki je namenjeno splošnemu blagru naših živinorejcev.

Živinorejska zadruga pa bo tudi v svesti, da je storila po svojih močeh, kar se da v tem slučaju od nje zahtevati! — Licenciranje se bo vršilo 14. maja ob 9. uri dopoldne na sejmišču v Kandiji.

—r—

Gospodarske drobtine.

Seme pravih velikih ogrskih solnčnic, dobi lahko, kdor bi ga hotel za krmljenje ptičkov v zimskem času pridelovati brezplačno pri podpisnem, kakor vzorec brez vrednosti, ako mu dopošlje pismeno znamko za 10 vin. R. Doléne, vodja kmet. šole v p. v Nov. mestu.

Tečaj za pridelovanje zelenjadi priredi kmetijska šola na Grmu dne 5., 6. in 7. maja t. l. z naslednjim sporedom: V ponedeljek, dne 5. maja: Od 2. do 4. ure popoldne: Važnost pridelovanja zelenjadi na kmetih in okolici mest. Naprava in razdelitev vrta. Obdelovanje in gnojenje zemlje. Od 4. do 5. ure: Razkazovanje šolskega vrta. V torek, dne 6. maja: Od 8. do 10. dopoldne: Naprava gorkih leh. Pridelovanje sadik in zgodnje zelenjadi v gorkih lehah in na prostem. Dobava potrebnega semena. Naročanje semena po cenikih. Kolobarjenje na vrtu in medsetve. Od 10. do 12. ure: Praktično razkazovanje na vrtu. Popoldne od 2. do 4. ure: Pridelovanje najvažnejše zelenjadi za prodajo in domačo porabo. Od 4. do 6. ure: Praktično razkazovanje. V sredo, dne 7. maja od 8. do 10. ure dopoldne: Pridelovanje najvažnejše zelenjadi (nadaljevanje). Od 10. do 12. ure: Ohranjanje in ukuhanje zelenjadi za zimsko rabo. Popoldne od 2. do 5. ure: Ukuhanje zelenjadi v sadni kuhinji (praktično). Oddaljenim in podpore potrebnim udeležencem iz Kranjske plača ravateljstvo stroške za pot do Novega mesta in za prehrano po 1⁵⁰ K na dan. Podpora dobe le tisti, katerim se izrecno dovoli in ki za njo do 27. aprila po dopisnici prosijo. — Ker se pristopi k tečaju le omejeno število udeležencev, se je zglasiti za tečaj do 27. aprila. Vabimo naše gospodinje in kmetska dekleta k obilni udeležbi!

Pomoč vinogradnikom. Z ozirom na lanske uime je dovolilo pojedelsko ministrstvo po posredovanju naših državnih poslancev 50.000 K državne podpore. O razdelitvi te podpore se je posvetovala kmetijska družba pretekli ponedeljek. Ker pa je med tem zadela naše gorice nova nesreča, se je sklenilo za prvo silo pomoč vinogradnikom v večjem obsegu, kar je omogočila izjava dr. Lampéta, da hoče tudi dežela priskočiti izdatno na pomoč. Na podlagi storjenih sklepov se bo oddajala dolenjskim vinogradnikom galica po 40 v kg. in žveplo po 10 v. Kdor sedaj

ne more plačati, se ga bo čakalo do jeseni. To velja tudi za tiste, ki so galico že dobili. Razven tega se bo razdelilo po županstvih, kmetijskih podružnicah in zadrugah, ki naj zato vložijo prošnje na kmetijsko družbo za polovično ceno večje število škropilnic in žvepljalnikov. — Deželni odbor je dalje sklenil v zadnji seji, da ustavi do prihodnjega deželnozbornskega zasedanja izterjavanje zapadlih obrokov brezobrestnih deželnih posojil za obnovitev vinogradov, izvzeši posestnike, o katerih je znano, da lahko plačajo. — Državni poslanci naši pa pripravljajo nadažno obsežno pomožno akcijo.

Županstva — pozor na odpis davka! Na podlagi postave iz leta 1896 se odpise zemljski davek, če je vsled uim več kakor ena četrtna navadnega donosa uničena. Treba je pa takoj, ko se je to dognalo, to naznaniti in prositi za odpis. Zato opozarjamo županstva, ker znaša po vseh občinah škoda v vinogradih več kakor eno četrtno, naj škodo takoj naznanijo na c. kr. okrajna glavarstva in izrecno prosijo za odpis zemljiškega davka za svojo občino z ozirom na postavu z dne 12. jul. 1896. Vloge so koleka proste.

Na občini zbor kmečke zveze, ki bo v ponedeljek 28. t. m. ob enajstih pri Štemburju, opozarjamo zlasti tudi vinogradnike, ker bo poročal drž. poslanec Jarc o korakih, ki so se storili njim na pomoč.

Politični pregled.

Skader padel.

Nepričakovano je došla v svet vest, dne 23. aprila: Skader zavzet. Boj je trajal 36 ur. Generalni naskok se je začel že v ponedeljek zjutraj, najprej je padel Tarabos, potem Brdica. Ko je Essad Paša 22. t. m. uvidel, da je vsak upor brezuspešen, se je predal. Nato so vkorakale črnogorske čete zmagovito v mesto.

Skutari (pri Carigradu), dne 11. aprila 1913. Usmiljenka s. Marcella Bavdek piše iz Skutarja sledeče: Naša bolnišnica (Hospital Zeineb Kiamil) ima dobrega ustanovitelja, namreč princa (turškega) samega, ki je že umrl in zapustil bolnišnico svojemu nasledniku. Ta mora skrbeti zanjo in za uboge tako, da so pri nas bolniki vsprejeti brezplačno, zakaj ustanovitelj naslednik nam mora dati vse, kar potrebujemo za uboge bolnike. In to je lepo od Turkov, da dobe pri nas — torej v turški bolnišnici — zavetje in podporo ne le turški ubožci in bolniki, marveč tudi drugih narodov in druge vere, celo črnici iz Afrike.

Kar tiče vojske, hočejo nekateri imeti mir, od druge strani pa zopet zbirajo vojake, tako da se do sedaj ne ve gotovo, kakšen bo izid. Grškega kralja so že spravili s prestola in umorili. Veliko vojakov pride sedaj vedno v mesto ranjenih in zmurznjenih tako, da jih veliko umrje. Prej smo čuli tu le streljanje in družega ljudje niso čutili, sedaj je pa nastala tu velika draginja, veliko ljudi mora stradati, ker si ne morejo preskrbeti hrane za isto ceno kakor poprej. Koliko revežev beži v mesto od tam, kjer je vojska, namreč od Čataldže in Odrina, ki so ga Turki že izgubili, in ti, kateri beže, ne vzamejo seveda ničesar seboj kakor to, kar so imeli na sebi oblečenega. Na „Briki“ mostu sedi, kakor je široko morje, vse polno teh begunov, starih in mladih. Kako bo z mestom Carigradom, se ne ve, bo li ostalo Turkom ali ne. A o tem kaj govoriti v mestu je zelo strogo prepovedano; kdor bi o tem govoril, ta je še v nevarnosti za svoje življenje. Azijo namerava Rus Turkom vzeti. In ko Turki vse izgube, potem se sprejo sami med seboj. Če še to, kar imajo, izgube, se bodo vzdignili tisti, ki so se hoteli takoj v začetku vdati Bulgarom in ne vojskovati in sliši se, če sklepejo z Bulgari mir, se začnejo med seboj vojskovati, zakaj zdaj vdati se je kaj družega kakor v začetku, ker sedaj jih je veliko izgubilo svoje življenje in to jim bodo očitali oni, ki so se takoj v začetku hoteli vdati.

Vojaki, ki so bili v naši bolnišnici in so ozdraveli, so sedaj zopet v vojski. Ko pa kateri dobi le nekoliko prostega časa, pride takoj k nam v bolnišnico še enkrat se nam zahvalit za postrežbo ter obljubi, da bo za nas molil. Kaj in kako bo to storil, si lahko mislimo.

In kako nevedni so nekateri. Nas imajo seveda za nevernike, le oni so pravoverni. Ko pridejo iz dežele prvič med ljudi v mesto, kako nekateri vojaki občudujejo morje in pravijo: „Kaj pa je ta voda tu, da se ne vidi, kje izvira in kam se izteka?“ In ko so videli prvič ladjo na morju, so mislili, da je žival. Tako je rekel eden svojemu tovarišu: „Poglej brat, kako ima ta žival (namreč ladja) rada vodo! Kar s hrbtom v vodi leži in drži noge kvišku iz vode.“ In ko morajo v čoln, da iz njega prestopijo v veliko ladjo, se začno prav pošteno bati. Eden je imel čoln celo za perilo posodo ter je rekel: „Kaj bodo pa sedaj z nami storili tu notri? Naša mati so v taki posodi perilo žehlali, ali sem torej tudi jaz za žehto?“ Tako nevedni so. Drugi Turki se jim seveda smejejo, da so ti tako nevedni. Kako naj se tedaj taki vojaki vojskujejo, in takih vojakov imajo Turki veliko, torej ni čuda, da

so že tako daleč in skoro že ob vse prišli. S časom bo mogoče že prišla Turčija v kristjansko last, a če zmaga Bulgar, mogoče ne tako hitro. Dal Bog zmago križu!

Hagijo Sofijo sem si že ogledala, neizrečeno je velika, na tisoče in tisoče ljudi ima prostora v njej. Dal Bog, da bi tudi ta zopet prišla nazaj v last kristjanom! Tukaj vendar Turki nekoliko že izprevidelajo. Ko preišljajo, kako pridejo misijonarji in usmiljene sestre iz daljnih krajev k njim v njihov blagor, tedaj pravijo: „Naša vera ni taka, ni tako požrtvovalna! Ti ljudje morajo imeti vendar boljše vero kakor mi!“ S časom mogoče pridejo vendar do spoznanja.

Nas imajo Turki radi tako, da kadar smo na cesti, skoraj kar naprej ne moremo. Kdor nas pozna, nas hoče pozdraviti in nam položiti svoje težave.

Tako je sedaj pri nas.“

Medvedov nagrobnik.

Tretje leto že poteka, odkar nam je zasul prerani grob pesnika Antona Medveda. In še danes ni na njegovi gomili na pokopališču v Kamniku nagrobnik. Sam ni zapustil niti toliko, da bi se bili povsem pokrili pogrebni troški. Toda zapustil je slovenskemu narodu toliko sadov svoje duševne izvirne sile kot pesnik, da je naša dolžnost, poskrbeti mu dostojen, dasi skromen nagrobnik. Zaradi tega so sklenili njegovi spodaj podpisani intimni prijatelji, da se združijo v odbor in naprosijo prispevkov za njegov spomenik. Da bi pa spomenik ne bil neokusno in umetniško brezvredno delo, zato se je poveril načrt kiparju g. profesorju Peruzziu v Splitu. Ta je zasnoval jako umesten klasično resen nagrobnik, kakor je bila poezija pokojnega Medveda. Spomenik predstavlja sarkofag iz sivga kraškega marmorja, v katerem je vdolan relief iz belega kamna. Na reliefu je Orfej v spremstvu dveh genijev in pastirček-pevec s piščalko, iz srede reliefa se pa dviga antični dobri pastir in Kristov monogram. V dnu spomenika, nad grobovo glavo, je lira. Skozi potrpane strune se zvija kača. Ob straneh stojita na podstavkih dve kameniti žrnvi, iz katerih kipita kot zelen okvir ob spomeniku dve cipresi. Po tem površnem opisu lahko vsak spozna, da bo spomenik sam res nekaj znanega na naših pokopališčih. Delo samo po načrtu in mavčnem odliki Peruzzijevem izvrši podobar g. Pavlin v Radovljici.

Podpisani odbor vabi slavno občinstvo, da drage volje prispeva s skromnimi darovi za spomenik, da prireja ob prijateljskih in društvenih večerih male zbirke v krogu onih, ki so pokojnika poznali osebno ali ga vsaj uživali po njegovih delih. Priporočamo to prošnjo raznim denarnim zdodom, občinam, posebno župnijam, kjer je služboval pokojnik, in njegovim tovarišem-duhovnikom. Vsi prispevki naj se izvolijo pošiljati odborovemu blagajniku g. Urbanu Zupancu, Ljubljana, Krizevniška ulica št. 8. — V Ljubljani, 1. aprila 1913. — Odbor za zgraditev Medvedovega spomenika: Urban Zupanc, blagajnik, Andr. Kalan, načelnik, Fr. S. Finžgar, tajnik.

Dopisi.

Iz Vinice. Dne 23. marca 1913 je tukajšnje ljudstvo obhajalo slovesno procesijo Vstajenja Zveličarjevega, ljudstva je bilo silno veliko. Ko se je približal duhovnik z Najsv. glavnemu trgu, je začel Miko Peršetić iz Vinice št. 4. od prav blizu s kukalom — name — noma demonstrativno — pokrit gledati, dasi je bil opozorjen, naj se odkrije, — duhovnika s sv. R. T., dokler le-ta ni šel memo kapelice sv. Jurija, in isti ni mogel več sramotiti sv. R. T. Ljudstvo je bilo neizrečeno ogorčeno in razburjeno radi tega javnega izživajočega sramotenja sv. R. T. in so se ljudje isti dan sploh zgražali prav zelo radi Peršetićevega sramotenja. To versko motenje so videli na stotine mož, žen, otrok, c. kr. orožn. postaje — vodja Telban, orožnik novinec Švarc, c. kr. fin. preglednik itd. Zadeva je priznanja c. kr. sodišču v Črnomlju, med več priznanja sta bila zaslišana samo dva moža in se skoraj kaže, da bode treba to zadevo temeljito ovaditi c. kr. pravdniku v Novem mestu. Miko Peršetić je tudi tukajšnji izvirni soporočevalec za „Dan“, (Noč), „Sl. Narod“ in „Sl. List“. Drugi tukajšnji kulturonosi, svobodomiselnici, prosvitlenci, naprednjaki se skrivajo za Peršetićem, ki je bival do blizu 40 let na Ruskem, od tod tudi prišvarek „Rus“!

Iz Ajdovca. Prav žalostno obletnico smo obhajali. V soboto 11. aprila je jelo mesti, čez noč ga je padlo nad komolec na debelo, mrzlo je bilo kot po zimi, še bolj pa v ponedeljek, ko je bilo mraza — 5°C. Prav žalosten je pogled na vinograde, kjer so vsi že odgnali poganjiki vničeni. Če niso še vsi očki odgnali, je pričakovati, da si bo trta vsaj nekoliko še opomogla. — Škoda po vinogradih je nepopisna.

St. Jernej. V nedeljo, dne 20. t. m., lep, krasen pomladanski dan, smo imeli pri nas ob 3. uri popoldne v „Novem Lurdu“ v Ra-

kovniku prelepo slovesnost. Dobili smo namreč za to božjo pot nov zvon, posvečen od prevz. g. knezoškofa Mariji Brezmadežni. Po kršč. nauku so nesli vse ovcen zvon štirji Orli v Novi Lurdu, spremljala jih je godba, ki je svirala po potu, in mnogo ljudstva. Razobešene so bile ob duplini zastave, ovenčane z venci, in mlajev je bilo vse polno. Pri duplini so naš preč. g. duhovni svetnik v prelepem govoru pojasnili pomen zvonov, med molitvijo rožnega venca pa so potegnili zvon v zvonik. Nato so gospodje zapeli litanije M. B., mi pa odgovarjali:

„Na skali stanuješ
V nebesih kraljuješ
O prosbi Marija
V nebesih za nas!“

Po končanih molitvah smo prvič slišali nov zvon, godba je zaigrala lurdsko himno, pevke in pevci pa so zapeli Hladnikovo pesem: „Marija skoz življenje“ in Riharjevo: „Žari se“. Ob sklepu je bil še „Te Deum“, godba je zaigrala par komadov in ljudje so se vsi veseli razšli v nadi, da bo kmalu pripravljen tudi altar, na katerem se bo lahko po dovoljenju prevz. knezošk. ordinarijata maševalo. — Peli so potem tudi še pevci in pevke iz Kostanjevice prav lepo Mariji na čast pod vodstvom g. učitelja Grajlanda.

Stopiče. Na Pangrčgrmu smo dobili nov zvon iz Samassajev livarne. Stari zvon je dosegl častljivo starost 300 let. Vlit je bil ravno leta 1613. Prvotno je bil v cerkvi sv. Nikolaja na Gorjancih, ko so pa tam napravili nove zvonove, ga je kupila soseska podružnica Pangrčgrm, kjer je oznanjal vsele in žalostne dogodke, dokler se ni ubil. Sedaj bo romal z dovoljenjem knezoškofijstva v deželni muzej Rudolfinum v Ljubljani.

Iz Adlešič 18. apr. Kakor drugod po Dolenjskem in Belokranjskem, tako je tudi pri nas sneg in za njim mraz 13. in 14. t. m. uničil vse vinograde in, kakor kaže, tudi vse sadje, kar ga je bilo razcvetenega, razun kasnih hrušk in jabolk, ki še niso cvetele. Nesreča nas je zadela ravno za obletnico lanskega mraza in pozebe. Tudi letos smo imeli prav lepo in toplo zimo, skoraj brez snega, kakor lani, podobno bolj pomladi kakor zimi. Posebno lep in nenavadno gorak je bil mesec marec, za to se je pa tudi vsa narava nenavadno rano vzbudila, in koncem meseca je bilo že skoraj vse zeleno in v najlepšem cvetju. Tudi prvi teden aprila je bil lep in topel, zato so se pa k nam vrnilo tako rano naše ptice-selivke, kakor slavec že 19. marca, kukavica 3. aprila, celo lastavice smo vidili že 7. aprila, kar je gotovo nenavadno. Zato pa pač nismo pričakovali nove zime in ž njim snega in mraza, kar nas je zadelo 13. in 14. t. m. Od 11. naprej je 3 noči zapal po nekoliko snegu, a 13. je pa snežilo skoraj ves dan in brila hudo burja kakor po zimi. Toplomer je bil 13. zjutraj na niči, 14. je kazal pol stopinje mraza, 15. 1 stopinjo topline, a 16. je bil zopet na niči. Od tega dne nadalje pa raste gorkota, in danes zjutraj smo imeli še + 9°C. Nasprotno pa smo imeli okoli Božiča veliko topleje dni. Tako je kazal toplomer zjutraj 24. dec. + 6°C, 25. + 5, 26. + 0.5, a 27. celo + 8. Na Štefanje smo imeli prav lep, topel in solnčen dan, ljudje so prihajali v cerkev nekateri letno oblečeni. O Božiču in po Božiču so cvetele marjetice, jeglički ali trobentice in teloh. Otroci so jih brali, v šopke povezavali in po novem letu tudi nosili v šolo. Po vrtilih pa se je pasla živina. In zdaj sredi aprila, skoraj 4 mesece po Božiču, kaka sprememba! Skrb nas tudi zaradi krme, ker prav slabo raste. V marcu kljub izredni toplini, ko smo imeli včasih vročino kakor o kresu, trave niso mogle rasti vsled suše, vsaj ni bilo skoraj celo zimo ne snega, ne dežja, zdaj pa vsled hladnega vremena. Ubogi kmet gleda res s strahom v prihodnost, in ni čudno, če so ljudje obupani.

Domače in tuje novice.

Konferenca Sodalitatis za novomeško dekanijo bo v sredo dne 7. maja ob 11. uri dopoldne Podgradom.

Duhovna sprememba. Premješčen je č. g. Valentin Mihelič, župni upravitelj na Kočevski Planini (Stockendorf) za kaplana v Črmošnjice, na njegovo mesto pa pride sedanji kaplan G. Rihard Dolenc je odločil blagajništvo

„društva za otroško varstvo in mladinsko skrb“ v sodnem okraju Novo mesto, novomeškemu olepševalnemu društvu pa je izročil 4 ptičje krmilnice in 21 K 95 h denarja, vse iz lastnih zdravstvenih ozirav.

Dvestoletnica pragmatične sankcije so slovesno praznovali vse tukajšnje ljudske šole in gimnazija s sv. mašo, petjem in govori.

Zaključek obrtno-nadaljevalne šole v Novem mestu. V nedeljo 27. aprila se zaključil šolsko leto 1912/13 na tukajšnji obrtni nadaljevalni šoli. Vajenska dela bodo razstavljena v risalnici nove gimnazije. Gospodje mojstri, pomočniki in vsi, ki se zanimajo za pouk in napredek obrtnih in trgovskih vajencev, naj blagovolijo te izdelke ogledati, da se prepričajo, koliko in kakšnje naloge in risbe so vajenci v teku šolskega leta izvršili

pod vodstvom svojih učiteljev. Razstava bo trajala od 9. do 12. ure dopoldne.

Umrli v Novem mestu: 15. apr. Marija Mozeli, hči hišarja, 16 let, tuberkuloza, 18. apr. Alojzija Smolič, hči posestnika, 2 leti, asphixia, 19. apr. Angela Springer, hči trgovca, 12 let, pljučna jetika.

Novo pokopališče v Novem mestu. Piše se nam iz meščanskih krogov: Novo pokopališče v Novem mestu bo pač evropski unikum med katoliškimi pokopališči. Pro primo, ne bo masivno obzidano, kakor so sploh vsa, ne samo katoliška pokopališča med civiliziranimi ljudmi, ampak bo kakor kako kurje dvorišče (Hühnerhof) ograjeno le z žičnato mrežo, ki bo pritrjena na sedem metrov narazen stoječih zidanih stebrih. S tem bo dana prilika vsakomur, da se bo lahko norčeval iz onih, ki bodo na pokopališču zalovali za svojimi dragimi ranjiki. Če to dopušča čut pietete, o tem zelo dvomimo. Pro secundo pa to novo pokopališče ne bo imelo nikake cerkvice ali kapelice, kjer bi se blagoslavljala trupla umrlih, ampak se bo moralo vse mrlice prinašati ali v kapiteljsko cerkev, kar bi bilo zelo neprilичno, ali jih pa blagoslavljati kar pod prostim nebom, kar pa pač po našem mnenju ne more biti v katoliškem duhu. Kako se nadalje tako pokopališče da zagovarjati iz policijskih in higijeničnih razlogov, je tudi vprašanje. Končno se nam pa zdi popolnoma neopravičeno, da bi se le zato moralo zgraditi tako pokopališče, kakor se namerava, da bi se prihranilo par grošev. Kadar se kaj zida, naj se zida kaj poštenega in ne kaj takega, kar bi se moralo vsakih par let popravljati. Kar tiče pa verskega ozira, pa četudi nekateri pri življenju ne vidijo preradi cerkve od znotraj, naj se jim privošči saj to, da se njihovo truplo, predno se položi v grob, prinese v slovo še zadnjikrat v cerkev.

Čisti evangelij v Novem mestu. Ko se je veliko soboto popoldne pomikala velikonočna procesija po glavnem trgu v Novem mestu, so se slišali iz nekega poslopja pri zaprtih durih pritajeni vzdihji nekega malega možička. Med rožljanjem velikanskega molka, ki ga je držal ta možiček v svojih rokah, so kipele ti vzdihji k Očetu v nebesih; ujeti pa je bilo možno samo te-le besede: „Žlogarjevega listica — reši nas, o Gospod!“ „Krivovercev, ki javno priznavajo svojo vero — reši nas, o Gospod!“ „Hinavcev, farizejev in poganov, ki se udeležujejo cerkvenih slovesnosti — reši nas, o Gospod!“ „Daj nam razlagalcev čistega evangelija a la „Slovenski Narod“ — prosimo te usliši nas!“ In možiček je utihnil, zazdelo se mu je, da je gotovo že preveč govoril, in ne bo uslišan zaradi obilnih besed svojih...

Vabilo. V smislu pravil se povabijo gospodje člani in gospe članice olepševalnega društva za Novomesto in okolico k letnemu običnemu zboru, ki se bo vršil v gostilniški dvoran pri Tučku 26. aprila 1913 ob 8. uri zvečer. Predmeti zborovanja so: 1. Poročilo o društvenem delovanju. 2. Poročilo o blagajniškem stanju društva in račun za leto 1912. 3. Proračun in program olepšav za tekoče leto. 4. Volitev dveh preglednikov računa. 5. Prošnja g. Maloviča za prispevek poprave spomenika Matere božje. 6. Prevzetje oskrbe ptičjega društva. 7. Prevzetje oskrbe kopališča in sestava kopalnega reda. 8. Volitev novega odbora, namreč predsednika, 6 odbornikov in 2 namestnikov. — Rudolfovo 19. aprila 1913.

Častnim občanom občine Šempeter pri Novem mestu je imenoval tamošnji občinski odbor v svoji seji dne 20. t. m. radi njihovih velikih zaslug za občino gg. E. Jarca, drž. in dež. poslanca, barona Rechbacha, c. kr. okr. glavarja in grofa Margherija, domačega občinskega odbornika.

Krški odvetnik dr. Dimnik je obtožen veleizdaje.

Iz šolske službe. Obolelo učiteljico gdčno. Ano Bantan v Beli Cerkvu nadomešča gdčna. Marija Kaligar. — Dopust se je podelil gdčni. Mariji Kotnik, učiteljici na Raki; nadomešča jo suplenta gdčna. Kornelija Čermelj. — Gosp. Jožefu Turku, bivšemu okr. šol. nadzorniku in sedanjemu nadučitelju v Sp. Logatcu, je podelil naučni minister 29. marca naslov ravnatelja. Obolelo učiteljico Francisko Mikec v Žužemberku nadomešča suplentinja Ljudmila Pristov.

Sejmi: 2. maja v Žužemberku in v Bostanju, 5. maja sejnica v Novem mestu, sejm v Krškem in na Dobrničah, 8. maja v Toplicah.

Shodi Kmečke Zveze za novomeški okraj bodo v nedeljo 27. t. m. in sicer po rani maši v Beli cerkvi, dopoldan v Orehovi in ob 3. uri popoldan v Brusnicah. Na shodih bo poročal o političnem položaju poslanec Jarc. Kmetje, zlasti vinogradniki, pridite vsi!

Izobraževalno-kmetijska tečaja priredi dekanjski odbor izobražev. društev v nedeljo 4. maja v Šmihelu in Prečni. Tečaja se začneta po rani maši in se bodela nadaljevala po nauku. Predavali bodo: poslanca dr. Krek in Jarc o kmečkem vprašanju, deželni tajnik dr. Pogačnik o zadružništvu in deželni veterinar Černe o prvi pomoči pri živinskih boleznih. Udeležba je dovoljena moškim in ženskam. Zato prihitite vsi v obilnem številu!

Kranjska hranilnica je naklonila za leto 1913 med drugim sledeče podpore za

Dolenjsko: Vincencijevi družbi v Novem mestu 100 K, bolnišnici usmiljenih bratov v Kandiji 2000 K, kapiteljski cerkvi v Novem mestu 2000 K, šolskemu vodstvu v Dobrepoljah za šolski vrt 100 K, šolskemu vodstvu v Šmihelu pri Novem mestu za šolski vrt 100 K, prostovoljnemu gas. društvu v Rodinah okraj Črnomelj 200 K, prost. gasilnemu društvu v Šempetru pri Novem mestu 150 K.

Iz politične službe. Kranjski deželni predsednik je imenoval za provizorja c. kr. koncipista deželne vlade konceptnega praktika Ljudevita Klobčiča v Črnomlju.

Pet mesecev je priselidlo novomeško okrožno sodišče 21letnemu Francu Navbarju iz Jurke vasi, o katerem smo že zadnjič v dopisu iz Vavtevasi poročali, da je v gozdu med Mraševim in Vavtevasjo prežal na šolske deklice in jih oskrnjel.

Izpit za zidarskega mojstra je napravil pri c. kr. deželni vladi v Ljubljani g. Ivan Štepančič iz Renč pri Gorici, ki je sezidal na Dolenjskem že več stavb.

Veleposestnik Mazelle je prodal, kakor čujemo, svojo grajsko na Krupi nekemu Čehu in se bajé preselil v Ljubljano. Mešetaril je Ivan Hribar. Vzrok je zlasti bolezen in morda tudi pravda s svakom Dakotom Makarjem.

Društvo kmetijskih učiteljev iz južnih avstrijskih kronovin ima svoj ustanovni občni zbor v Gorici na Binkoštno nedeljo. Pravila je vlada potrdila. Dnevni red zborovanja se bode v kratkem objavil.

Strašen roparski umor se je zgodil med torkom in sredo 8. in 9. t. m. v leseni bajti na Tolstem vrhu nad 75letno starko Dorotejo Ovčjak. Ko so se namreč nekatere njene znanke v sredo zjutraj oglasile v njeni bajti, so jo našle mrtvo s prerezanim vratom in goltancem in pod njo mlako krvi. Pravega morilca do sedaj še niso našli, zakaj oni, ki ga imajo kot osumljenca zaprtega, se dobro brani.

Sveto leto so oznanili sv. Oče dne 8. marca t. l., ki naj traja od Bele nedelje do 8. dec. t. l.

Nova znamka za vžigalice „Slovenske Straže“. V zalogi J. C. Menardi v Ljubljani so izšle nove vrste vžigalice Slovenske Straže v korist obmejnim Slovincem. Slika na škatlici nam kaže orla, plavajočega nad Ljubljano. Stare znamke vžigalice v korist obmejnim Slovincem bodo v kratkem izginile iz prometa. Opozarjamo vse naše somišljenike na te nove naše vžigalice in prosimo, da jih povsod širijo. Nova znamka izključuje vsako zamenjavo s kakimi drugimi vžigalicami, zato bo ta nova znamka tem boljša za agitacijo. Vžigalice Slovenske Straže so še v premlom razširjene, zato naj sedaj naši somišljeniki skrbje, da bodo nove vžigalice pomnožile dohodke Slovenski Straži! Vsak naš somišljenik, vsaka naša somišljenica naj povsod odločno zahteva vžigalice v korist obmejnim Slovincem iz zaloge J. C. Menardi v Ljubljani. To je treba poudarjati, ker jih nekateri trgovci in trafikantje sicer imajo v zalogi, vsiljujejo pa drugje vžigalice.

Živnostenska banka, podružnica v Trstu otvori s 1. majem t. l. v Gračevo svojo ekspozituro, ki bode poslovala do 15. septembra t. l.

Pot okoli sveta za 5 kron zamore napraviti, kdor čita današnji oglas „Srečke v korist Slovenski Straži“ ter na podlagi zanimivega poročila, ki se vsakomur pošlje brezplačno, naroči ugodno skupino srečk, s katerimi v srečnem slučaju že tekom meseca majnika zadene pet glavnih dobitkov.

Raznoterosti.

Himne za procesijo o presv. R. Telesu.

1. Sacris solemnis. 2. Verbum. 3. Salutis. 4. Aeternae. 5. Pangelingua za mešani ali moški zbor, zložil Ign. Hladnik, op. 63. Cena 1 krono. Melodijozne, lahke in efektne skladbe; priporočamo jih toplo vsem našim cerkvenim zborom.

Nova šolska knjiga. Ministerstvo za bogočastje in nauk je z odlokom z dne 3. aprila 1913, št. 49.783 odobrilo knjigo: Latinska vadnica za četrti razred gimnazij in realnih gimnazij. Sestavil dr. Josip Pipenbacher. Cena vezani knjigi 2/20. Založil L. Schwentner v Ljubljani.

Kratkočasnice.

* Pred sodiščem. Sodnik: „Obtoženi ste, da se brez dela klatite okolu. Zakaj ne delate?“ Potepuh: „Zato, da mi ni treba plačati dohodninskega davka.“

* Kratko a jedernato. Sin: „Oče, jaz bi šel rad na kozarec pive.“

Oče: „Pa stori, kar ne moreš pustiti.“

Sin: „Ja, oče, pa jaz nimam denarja.“

Oče: „Pa pusti, kar ne moreš storiti.“

* A tako: „Ste že slišali, da odpró sedaj vsa pisma, ki pridejo iz Balkana?“

„Zakaj pa?“

„Zato, da jih morejo brati.“

* Nepremišljeno. Gost: „Pa sem že veliko boljše pečenko jedel, gospod krčmar, kakor je ta!“ — Krčmar: „A ne pri meni!“

Loterijske številke.

TRST,	9. aprila	39	27	89	34	77
GRADEC,	16. aprila	39	72	79	17	12
TRST,	23. aprila	12	13	29	82	90

DEKLETA, KI BI SE RADE MOŽILE naj pošljejo v lastnem interesu po dopisnici svoj naslov na naslov: „Mädchenhort.“ Izplačilna postaja: Ljubljana, Spodnja Šiška 149. 78-3-2

Steckenpferd-ovo :: lilijino mlečno milo ::

od Bergmann & Co., Teschen a. Elbe ostane slej ko prej nedosegljivo sredstvo proti pégam, kakor tudi neobhodno potrebno za racionalno gojitev kože ter nežnosti, kar neovrgljivo dokazuje nebroj, vsak dan nam došli zahvalnih pisem. Dobi se po 80 v komad v lekarnah, drožerijah, prodajalnah dišav i. t. d. Istotako se priporoča Bergmannova lilijina krema „Manera“ kot čudovito sredstvo za gojenje nežnih rok; dobi se v tubah à 70 v povsod. 45-24-5

: Majhno posestvo :

se prodaja iz proste roke. Cena 6500 K. Več o tem se izve pri lastniku Jože Drčarju v Šmarjeti. 75-2-2

Št. 787. RAZGLAS.

Podpisano mestno županstvo naznanja, da se bode dne 13. maja 1913 ob 11. uri dop. v mestni pisarni vršila

javna dražba

za oddajo pobiranja šotornine in prostornine ob sejnih in tržnih dnevih v Novem mestu za dobo treh let to je: od 1. junija 1913 do 31. maja 1916. Izključna cena je 5000 K. Dovoljene so tudi pismene ponudbe vložene do 13. maja 1913 do 11. ure dopoldne, katerim pa mora biti priložena varščina 10% izključne cene v gotovini, hranilničnih knjižicah ali vrednostnih papirjih. —

Družbeni pogoji so v pogled med uradnimi urami v mestni pisarni.

Mestno županstvo Novomesto,
dne 19. aprila 1913.

87-2-1 Župan: Rosmann.

Na prodaj je skoro nov, dobro ohranjen
glasovir.

Poižve se pri Fran Novoselcu,
trgovcu v Št. Jerneju. 81-3-2

Seno prodaja na Lueškem marofu pri Prečini Franc Seidl v Rudolfovem. 80-2-2

Na prodaj je iz proste roke

posestvo

z gospodarskim poslopjem, polovica grunta, prodaja se skupaj ali pa tudi na drobno, kakor kupec želi. Hiša, hlev, 2 kleti, svinjak in pod, zraven je sadni vrt. Prodaja se tudi samo še nov pod, več njiv, travnik in 4 dele hoste. Več se izve v Jablani št. 3, p. Mirna peč pri M. Drenik. 76-3-2

Milijoni
zdravijo **Kašalj**

hripavost, katar, zasliženje, dušljivi in oslovski kašelj

- s Kaiserjevimi prsnimi karamelami -
„s tremi smrekami“.

6050 notarsko poverjenih izpričeval od zdravnikov in privatnih oseb dokazuje gotov uspeh. — Bonbončki jako dobro prija in so ugodnega okusa. 2-0-8

Paket 20 in 40 vin., ovorek 60 vin., se dobiva pri lekarnarjih:

Karl Andrijanič in J. Bergmann
v Rudolfovem.

P. n. 65-6-4

Podpisaneči usojam naznaniti č. svojim odjemalcem, da sem uvedel

v svoji delavnici v Kandiji št. 75 delo na stroje in sem v prijetnem položaju, da zamorem prevzeti najobširnejša naročila, ki jih bodem točno in v polno zadovoljnost izvrševal. Proračuni in ceniki so brezplačno na razpolago.

Obenem naznanjam, da sem prevzel zastopstvo znano dobre tovarne za

zarezano opeko

trrdke Mally & Co. v Ljubljani, (patent Steinbrück.) Naročila se sprejemajo ustmeno ali pismeno, postrežba točna in cene nizke.

Z odličnim spoštovanjem Ant. Sedlar.
Kandija pri Novem mestu, meseca suša 1913.

Izdajatelj in založnik Urban Horvat.

Najboljše urejena TISKARNA

na Dolenjskem, ki izgotavlja
vsakovrstne tiskovine točno
== in lično, je trrdka ==

J. Krajec nasl. v Novem mestu,

ki ima tudi prav dobro
== == urejeno == ==

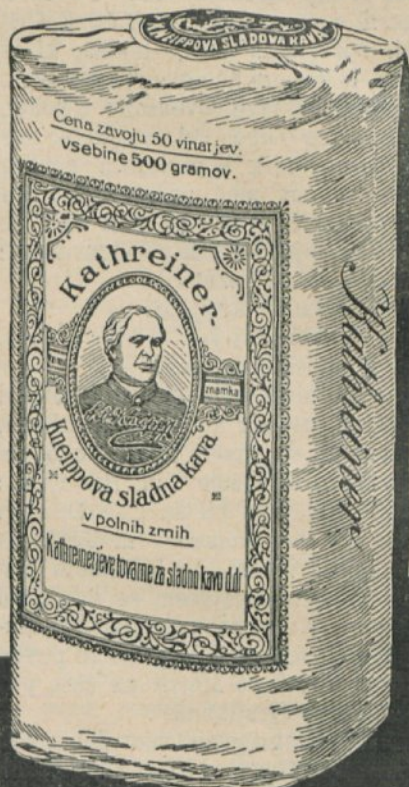
knjigoveznico,

ki izvršuje vsa navadna,
kakor tudi vsa najfinejša
dela solidno, točno in ceno.

Srečke v korist „Slov. Straži“ 5 glavnih dobitkov

90.000, 40.000, 30.000, 20.000 in 20.000 K,
: : : : oziroma frankov in lir : : : :
zadene tekom meseca majnika
v srečnem slučaju že z vplačilom samo 5 kron,
kdor naroči izborni skupino 5 srečk na 70
mesečnih obrokov po K 5.

:: 15 žrebanj vsako leto! ::
Zahtevajte obširno majnikovo poročilo o srečkah! Iz njegove vsebine: Za eno krono 100.000 frankov! — Poročilo razpošilja in naročila sprejema za „Slovensko Stražo“ g. Valentin Urbančič, Ljubljana. 88-2-2

Najfinejši okus zrnate kave
slastno — dišeče — osvežujoče

Hiša

88-0-1

z lepimi sobami in vrtom, se takoj
odda v najem v Kandiji (prej Zega).
Natančneje pri Jos. Windischerju v Kandiji.

Lepo posestvo

iz proste roke takoj na prodaj. Zraven spada hiša z vsem gospodarskim poslopjem, dobra polovica „grunta“, hosta, i. t. d. vse v dobrem stanu. Leži na prav lepi priliki v Gor. Kronovem št. 3, p. Št. Peter pri Nov. mestu. Natančneje pri Francu Antončič ravnotam. 79-2-2

Popolnoma varno naložen denar Hranilnica in posojilnica za Kandijo in okolico

reg. zadruga z neomejeno zavezo

v lastnem domu v Kandiji

sprejema hranilne vloge od vsacega, če je njen ud ali ne, ter obrestuje po

na leto brez odbitka rentnega davka, katerega sama iz svojega plačuje.

Za hranilne vloge kakor za vse posojilnične obveznosti — jamči poleg rezervnega zaklada in deležev čez 2200 zadrugnikov z vsem svojim premoženjem. Iz tega se razvidi, da malokateri denarni zavod nudi tolike varnosti kakor kandijanska hranilnica.

Bilanca za l. 1912, posojilnice v Črnomlju r. z. z. n. z.

Aktiva.

Št.		Znesek			
		K	h	K	h
1	Posojila			1,240.481	75
2	Zaostale obresti posojil			39.499	46
3	Naložen denar	188.491	39		
	„ kapit. obresti	10.452	22	198.943	61
4	Efekti			84.705	61
5	Nevzdignene obresti efektov			4.191	76
6	Deleži pri zvezi slov. zadrug v Ljubljani	790	—		
	„ „ sploš. kred. društvu v Ljubljani	2.000	—	3.290	
	„ „ Belokr. stavb. in naselb. zadruga	500	—	46.000	
7	Vrednost hiše po odpisu K 69.24			1.180	50
8	Inventar po odpisu 10%			25.304	76
9	Gotovina koncem l. 1912				
				1,643.597	45

Alojzij Fabian l. r.,
odbornik.

Avugust Kunc l. r.,
ravnatelj.

Karol Müller l. r.,
odbornik.

Pasiva.

Št.		Znesek			
		K	h	K	h
1	Deleži zadrugnikov 2080 po 4 K			8.320	—
2	Nevzdignene obresti deležev			4.028	03
3	Hranilne vloge	1,493.490	84		
	„ „ kapit. obresti	61.026	35	1,554.517	19
4	Predplačane obresti za l. 1913			6.804	20
5	Rezervni zaklad koncem l. 1911	57.675	13		
6	Vstopnina za l. 1912		102	59.777	13
7	Razno			147	06
	Čisti dobiček			10.003	84
				1.643.597	45

Ignacij Kline l. r.,
odbornik.

Z glavnimi in pomožnimi knjigami v soglasju našla:

Anton Spreizer l. r.,
rač. pregledov. namestnik.

Franc Šetina l. r.,
računski pregledovalec.

Promet znaša v l. 1912 K 1,683.864-52. Zadrugnikov je bilo koncem l. 1912 1617 z 1940 deleži v iznosu K 7760. Hranilne vloge se obrestujejo po 4 1/2 % in plačuje rentni davek posojilnice sama, tako, da dobe vlagatelji čistih 4 1/2 % obresti. Posojila se dajejo po 5 1/2 % proti vkupitju in po 6 % na menjice in dolžna pisma s poroštvom.

Odgovorni urednik Karel Supin.

Tisk J. Krajec nasl.